

Som det er fremgået af ovenstående er *Parlamentarisk forandring i Norden* en særdeles væsentlig bog. Den kan varmt anbefales som grundbog i komparativ politik. Også fordi den kan give anledning til diskussioner om et væsentligt aspekt af et demokratisk styres konkrete udformning, vilkår og resultater. Ved den gennemgående betoning af partistrategiernes betydning for den parlamentariske udvikling i Norden understreger bogen nødvendigheden af, at der rådes bod på den – i hvert fald i dansk sammenhæng – udtalte mangel på studier af de politiske partiers konkrete adfærd i og uden for parlamentet.

Lars Bille
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

Demokrati og magt i Sverige, Maktutredningens huvudrapport, Stockholm: Statens offentliga utredningar 1990:44, 1990, 454 s., Skr. 197,00.

Maktutredningen er det største samfundsvidenskabelige projekt nogen sinde i Sverige – måske også i Skandinavien. Det har kostet rundt regnet 32 millioner svenske kroner at gennemføre og har indtil videre resulteret i 17 bogudgivelser (syv er yderligere proklameret), en mængde rapporter og artikler samt adskillige databaser. Seks større empiriske undersøgelser er blevet gennemført.

Initiativet til en udredning om magt og demokrati blev taget 1985 af daværende fremtidsminister Ingvar Carlsson. Inspirationen kom fra den norske magtudredning 1972-1982. Udredningsarbejdet blev fulgt med usædvanlig stor interesse i svensk presse og fagtidsskrifter. Slutrapporten har været debatteret mere end måske noget tidligere samfundsvidenskabeligt projekt. Hvad kan man mere forlange?

Rapporten er inddelt i 11 kapitler inklusive et indledende og et konkluderende. Hovedvægten er lagt på at analysere fordelingen af magtressourcer på ni udvalgte områder. De ni områder er meget forskellige. Samlet burde de give et godt billede af magtens fordeling i et moderne samfund. Rapporten studerer fordelingen af magt mellem kønnene (genussystemet), i erhvervslivet og i den offentlige meningsdannelse. Den undersøger, hvordan forskellige økonomiske markeder er organiseret og magten over dem fordelt. Den beskriver organisationernes position i det politiske system og borgernes indflydelse på de politiske institutioner. Den skildrer den offentlige sektors omfang og opbygning og hvilken indflydelse borgere og politikere har på, hvordan sektoren i disse år forandres. Endelig diskuteres, hvorvidt internationale økonomiske og politiske forandringer i fremtiden vil begrænse statens handlemuligheder og borgernes indflydelse.

De ni kapitler veksler meget i kvalitet. Blandt de bedste og mest nybrydende er kapitlet om genussystemet (fordelingen af magtressourcer mellem kønnene) og om markedsmagtens organisering og fordeling. Særligt kapitlet om genussystemet bør blive læst og studeret – både på grund af den valgte metode og på grund af de teoretiske resultater.

Som det er fremgået af ovenstående er *Parlamentarisk forandring i Norden* en særdeles væsentlig bog. Den kan varmt anbefales som grundbog i komparativ politik. Også fordi den kan give anledning til diskussioner om et væsentligt aspekt af et demokratisk styres konkrete udformning, vilkår og resultater. Ved den gennemgående betoning af partistrategiernes betydning for den parlamentariske udvikling i Norden understreger bogen nødvendigheden af, at der rådes bod på den – i hvert fald i dansk sammenhæng – udtalte mangel på studier af de politiske partiers konkrete adfærd i og uden for parlamentet.

Lars Bille
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

Demokrati og magt i Sverige, Maktutredningens huvudrapport, Stockholm: Statens offentliga utredningar 1990:44, 1990, 454 s., Skr. 197,00.

Maktutredningen er det største samfundsvidenskabelige projekt nogen sinde i Sverige – måske også i Skandinavien. Det har kostet rundt regnet 32 millioner svenske kroner at gennemføre og har indtil videre resulteret i 17 bogudgivelser (syv er yderligere proklameret), en mængde rapporter og artikler samt adskillige databaser. Seks større empiriske undersøgelser er blevet gennemført.

Initiativet til en udredning om magt og demokrati blev taget 1985 af daværende fremtidsminister Ingvar Carlsson. Inspirationen kom fra den norske magtudredning 1972-1982. Udredningsarbejdet blev fulgt med usædvanlig stor interesse i svensk presse og fagtidsskrifter. Slutrapporten har været debatteret mere end måske noget tidligere samfundsvidenskabeligt projekt. Hvad kan man mere forlange?

Rapporten er inddelt i 11 kapitler inklusive et indledende og et konkluderende. Hovedvægten er lagt på at analysere fordelingen af magtressourcer på ni udvalgte områder. De ni områder er meget forskellige. Samlet burde de give et godt billede af magtens fordeling i et moderne samfund. Rapporten studerer fordelingen af magt mellem kønnene (genussystemet), i erhvervslivet og i den offentlige meningsdannelse. Den undersøger, hvordan forskellige økonomiske markeder er organiseret og magten over dem fordelt. Den beskriver organisationernes position i det politiske system og borgernes indflydelse på de politiske institutioner. Den skildrer den offentlige sektors omfang og opbygning og hvilken indflydelse borgere og politikere har på, hvordan sektoren i disse år forandres. Endelig diskuteres, hvorvidt internationale økonomiske og politiske forandringer i fremtiden vil begrænse statens handlemuligheder og borgernes indflydelse.

De ni kapitler veksler meget i kvalitet. Blandt de bedste og mest nybrydende er kapitlet om genussystemet (fordelingen af magtressourcer mellem kønnene) og om markedsmagtens organisering og fordeling. Særligt kapitlet om genussystemet bør blive læst og studeret – både på grund af den valgte metode og på grund af de teoretiske resultater.

I kapitlet præsenteres tesen om »det andet historiske kompromis«. Walter Korpi beskrev allerede i 1978 »det første« historiske kompromis indgået 1920-30 mellem arbejdere og kapital om fordelingen af magten over det politiske system og erhvervslivet. Yvonne Hirdman præsenterer her for første gang tesen om »det andet« historiske kompromis indgået 1930-60 mellem kønnene om fordelingen af magten over arbejdsmarked og hjem. Hvor det første resulterede i det institutionaliserede klassesamarbejde, førte det andet til velfærdsstatslige social-, familie- og sundhedspolitikker, der ændrede (men også fastholdt) kønnenes magtressourcer og magtpositioner samt generationers holdninger til køn, familie, børn, sundhed mv.

Kapitlet om genussystemet er udtryk for en ny og betydningsfuld tendens i moderne politisk videnskab: at ville fortolke sammenhængen mellem udviklingen af normative værdier, deres institutionalisering og effekterne heraf på klassers, køns, organisationers og individers magtressourcer og på politikken og organisering. Metoden kan vel kaldes den fortolkende politologi, fordi den i tråd med weberiansk sociologi søger at fortolke politiske aktørers meninger. Den er dog også orienteret mod institutionel historie, fordi den søger at studere sammenhængen mellem meningsdannelse og institutionalisering.

Den samme metode er ikke anvendt i kapitlet om markedsmagt. Her bliver det til gengæld studeret, hvordan forskellige økonomiske markeder er organiseret på grundlag af forskelligartede institutionelle historier og hvordan disse bestemmer fordelingen af markedsmagt mellem konsumenter og producenter. Kapitlet giver en introduktion til forhandlingsøkonomisk teori, men udvikler den også. Den inddrager spørgsmålet om, hvordan markeder organiseres og hvordan valg af forskellige former for allokering og fordeling influerer på fordelingen af markedsmagt.

Også kapitlet om medborgerne og politik er sammen med kapitlerne om magt over kapitalen og om magteliten vigtige. De bygger på en mere traditionel metodik med vægt på empiriske data og statistisk analyse. Dette sker dog på et højt fagligt niveau. Kapitlerne om den offentlige sektor, de organiserede interesser og om internationale forholds betydning er derimod forbløffende lidt udviklet. De er hovedsageligt baseret på gennemgange af velkendte forskningsresultater og tilføjer næsten intet nyt.

De ni kapitler omkranses af en indledning, som præsenterer karakteristika ved »den svenske model«, og en konklusion, som erklærer, at modellen er i dyb krise og at dens kombination af klassesamarbejde, forhandlingsstat, kompromiskultur og politisk stabilitet er en overstået epoke i svensk historie. Grundlaget for denne konklusion er kombinationen af tre analytiske tilgange: Rapporten beskriver de vigtigste magtressourcer og deres fordeling i dagens Sverige; den søger at udlede, hvorledes det svenske samfund på denne baggrund har udviklet sig og hvordan det i fremtiden vil udvikle sig; endelig sætter den alt dette i forhold til en række idealer for et samfunds demokratiske organisering. Idealerne henter rapporten dels fra international demokratiteori, dels fra moderne svensk ide- og retshistorie.

Metoden er god nok. Måden, den bruges på, er det dog langt fra. Der er en forbløffende afstand mellem udredningens forskningsresultater og konklusionen.

Konklusion og resultater hænger ikke sammen. Resultaterne viser et samfund, der i høj grad hviler på stabile værdier og holdninger; som har opnået helt unikke resultater i forbindelse med nedbrydelse af klasse-, sociale og kønsuligheder; som relativt set har et meget åbent politisk system og en indflydelsesrig Rigsdag, men som også stadig er et klassesamfund; stadig bygger på uligheder mellem køn og sociale grupper, og som først og fremmest ledes af to eliter (næringsliv og socialdemokratisk bevægelse), der i holdninger er radikalt forskellige.

Altså et vidensbyrd om det svenske samfunds helt unikke historie og den svenske models betydelige resultater. Men også om, at det svenske samfund ikke er uden konflikter, ej heller er noget paradys på jord, men besidder en række komplekse udviklingstræk og konfliktlinjer, der ikke entydigt kan opsummeres. Hvilket slutrapporten desværre gør. I stedet for at understrege kompleksiteten og påpege, hvordan den i dag skaber en række pågående forandringsprocesser, forfalder rapporten til at afskrive fortidens betydning for fremtidens udvikling. Den svenske model erklæres død. Begrundelsen herfor er en række postulater og ikke den gennemførte forskning.

På denne måde er slutrapporten måske mere svensk og tidstypisk end godt er. Den søger at kombinere beskrivelser af fortiden med postulater om fremtiden, men uden at gøre det på nogen stringent metodisk måde. Tværtimod afskriver den bombastisk fortidens betydning for fremtiden. Herved afsløres mangler i den gennemførte udredning, men også grundlæggende problemer for samfundsvidenskaberne i den aktuelle situation. Problemerne hænger sammen. De handler begge om, hvordan man kan studere forholdet mellem stabilitet og forandring, men også om, hvordan man kan udlede forudsigelser af beskrivelser og kombinere empirisk med normativ analyse.

Selv på denne baggrund vil det dog være urimeligt generelt at stille sig kritisk til såvel slutrapporten som selve udredningen. Udredningen har produceret vigtige indsigter, skabt nye begreber, formuleret nye problemstillinger. Den har produceret mindst to bøger, der bør blive standardværker (Olof Petersson, *Metaforernas Makt*, 1987, og Yvonne Hirdmans, *Att lägga livet till rätta. Studier i svensk folkhemspolitik*, 1989). Endelig har den mobiliseret forskere, skabt forskningsmiljøer, samlet store mængder data. Maktutredningen vil få betydning for den fremtidige samfundsforskning og for organiseringen af denne – både i Sverige og Skandinavien. Ingen tvivl om det.

Hvad mere kan man forlange? At den foruden alt det positive, den har skabt og vil bidrage til, også havde stillet sig ved siden af dagens opskruede ideologiske debat og søgt udelukkende at beskrive og forstå i stedet for også direkte at tage del. Så meget mere kunne man have forlangt!

Ove K. Pedersen
Center for Offentlig Organisation og Styling